

Сушко Павло Миколайович,
аспірант кафедри продюсерства аудіовізуального
мистецтва та виробництва. Київський національний
університет театру, кіно і телебачення імені
І. К. Карпенка-Карого. Київ, Україна

Pavlo Sushko,
Postgraduate student of the Audiovisual Art
Production and Production Department.
I. K. Karpenko-Karyi
Kyiv National University of Theatre,
Cinema and Television. Kyiv, Ukraine

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПРОДЮСЕРІВ У СФЕРІ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ТА ВИРОБНИЦТВА

Анотація. У статті проаналізовано європейський досвід підготовки продюсерів у сфері аудіовізуального мистецтва та виробництва на прикладі Франції, Великої Британії, Італії, а також визначено перспективи впровадження кращих розглянутих практик в Україні. Показано, що, оскільки сфера аудіовізуального мистецтва та виробництва стає дедалі більш міждисциплінарною, сучасні програми підготовки включають елементи маркетингу, бізнесу, інновацій та технологій. Акцентовано увагу на важливості різноманітності й інклюзивності в навчальному процесі підготовки продюсерів.

Проаналізовано найвідоміші та найефективніші річні програми безперервної освіти – майстерня продюсерів EAVE та ACE Producers, які орієнтовані на підтримку успішних продюсерів з Європи та за її межами.

Узагальнено досвід підготовки продюсерів в європейських кіношколах та визначено основні складові європейської моделі підготовки продюсерів, якими є: практична орієнтація, міждисциплінарність, теоретична освіта, дипломна робота, міжнародний обмін і співпраця, підготовка до змін в індустрії.

Ключові слова: продюсер, європейський досвід, аудіовізуальна сфера, аудіовізуальне мистецтво та виробництво, модель підготовки, навчальний процес.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Система підготовки продюсерів у сфері аудіовізуального мистецтва та виробництва в кожній окремій країні Європи має свою специфіку, пов'язану у тому числі з цілями та завданнями, що ставляться перед освітніми установами, культурними особливостями країн, їх кінематографічною традицією й ідентичністю, ринковими умовами і потребами аудіовізуальної індустрії загалом. Водночас одним із ключових викликів, з якими сьогодні стикаються програми з продюсування, є пошук балансу між традиційними методами кіновиробництва та новими технологіями. Зокрема, студентів потрібно навчити не лише користуватися відповідним програмним

забезпеченням, цифровими камерами тощо, а й навчити також основам оповідання, операторського мистецтва та звукового дизайну. Крім того, студенти повинні бути готові до висококонкурентного ринку праці, адже загальновідомим є той факт, що кіноіндустрія має високий поріг для входу, отже, студенти повинні мати відповідні знання та навички.

Виходячи з цього, дослідження європейського досвіду підготовки продюсерів провідних європейських країн сприятиме впровадженню найкращих зразків у практику вітчизняної системи підготовки продюсерів, а також дасть українським студентам можливість бути більш підготовленими до викликів сучасної аудіовізуальної галузі.

Мета статті полягає в аналізі європейського досвіду підготовки продюсерів у сфері аудіовізуального мистецтва та виробництва на прикладі провідних європейських країн – Франції, Великої Британії, Італії, а також визначення перспектив впровадження кращих розглянутих практик в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню європейського досвіду підготовки продюсерів присвячені праці вітчизняних дослідників З. Алфьорової, О. Безручка, Г. Десятника, С. Даниленко, Я. Лупій, О. Мусієнко, Р. Росляка, Г. Погребняк, М. Ткаченка. Серед зарубіжних дослідників доцільно виділити І. Сміта (2015), Д. Матера (2019) та А. Бергала (2016), які в своїх дослідженнях зосередили увагу на механізмах, за допомогою яких університети залучають практиків до викладання з метою підвищення цінності й довіри до своїх курсів з кіно та телебачення.

Водночас слід зазначити, що суттєво бракує комплексних наукових досліджень, присвячених саме аналізу європейській моделі підготовки продюсерів аудіовізуальної сфери та виробництва, що й обумовлює актуальність представленого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні переважна більшість дослідників обґрунтовано зазначають, що сучасна мистецька освіта потребує міждисциплінарного підходу до роботи фахівців аудіовізуального сектору, оскільки професія продюсера лежить на стику мистецтва та економіки. У цьому контексті ми погоджуємось із думкою Я. Лупій та С. Даниленко про те, що нові умови «висувають набагато вищі вимоги до системи освіти, яка повинна підготувати фахівців для життя й професійної діяльності у величезному, динамічному та швидко мінливому світі» (Лупій, Даниленко, 2023, с. 208). Відповідно «під час підготовки студентів використання інноваційних форм і методів має органічно поєднуватися з практичним осмисленням цілей, завдань навчання та розвитку» (Лупій, Даниленко, 2023, с. 208). Водночас як ми раніше зазначали, «оволодіння майбутніми продюсерами аудіовізуального мистецтва та виробництва знань, умінь і навичок у сфері своєї професійної діяльності відбувається через засвоєння у процесі навчання теоретичної (фундаментальної) та практичної (прикладної) складової. Їх співвідношення – основа будь-якої моделі підготовки продюсерів і водночас – привід для перманентної дискусії, причому не лише

на національному, а й суто експертному рівнях» (Сушко, 2023). Таким чином, актуальним – і перманентним завданням – є необхідність бути в курсі останніх тенденцій та інновацій у галузі, що передбачає регулярне оновлення навчальних програм, впровадження провідного зарубіжного досвіду у відповідній галузі тощо. Як наслідок, це актуалізує необхідність дослідження особливостей підготовки продюсерів у сфері аудіовізуального мистецтва та виробництва у провідних навчальних закладах Європи.

Передусім зазначимо, що європейська модель підготовки продюсерів включає різноманітні програми та курси, які мають на меті надати студентам необхідні знання й навички для роботи в аудіовізуальній сфері, в основі яких закладено поєднання теоретичних знань з практичними навичками. Це логічно вкладається у модель потрійної спіралі, розробленої ще два десятиліття тому, яка передбачає взаємодію між урядом, промисловістю та академічними колами і яка стає дедалі ефективнішою у контексті змін у структурі фінансових досліджень для підтримки вищої освіти та вимог до демонстрації економічної перспективи (Etzkowitz & Leydesdorff, 1995). Центральне місце у ній посідає комерційне залучення, прикладом чого є розширення кола різноманітних партнерств із передачі знань. З огляду на це моделі практичних досліджень стають чимдалі більш чітко формалізованими та щодалі більше визнаються не лише урядом (виконавчою владою), а й усередині навчальних закладів/шкіл через створення відповідних організацій. Більше того, на інституційному рівні деякі університети почали офіційно оформляти залучення кінопромисловості. Центральне місце в усіх цих ініціативах посідає необхідність поєднати наукову та промислову культуру й узгодити спільні цілі (Mateer, 2016). Як наслідок, сьогодні в переважній більшості європейських кіношкіл до викладання задіяні відомі представники кіноіндустрії, які мають значний практичний досвід та визначні престижні нагороди.

Європейські науковці Х. Абадіа та Ф. Дієс у посібнику «Керівництво аудіовізуального виробника» зазначають, що продюсер завжди є частиною конкретного часу, суспільства та промислових структур. Відповідно, йому необхідно знати типи аудіовізуальних і мультимедійних продуктів, особливості їх виготовлення, а також специфіку професій, задіяних у виробництві (Abadía & Díez,

2010). Отже, проаналізуємо, як це відбувається у найвідоміших і найефективніших європейських навчальних закладах, де здійснюється підготовка продюсерів.

Однією з найперших і найпрестижніших є La Femis у Парижі – французька державна кіношкола, яка пропонує широкий спектр напрямів професійної підготовки (*La Femis*). Зазначимо, що вищу освіту у Франції поділено на три основні групи: університети, вищі школи та спеціалізовані школи. Структура університетів і вищих шкіл принципово різна, відповідно основні установи з підготовки продюсерів кіно належать до вищих шкіл.

Процес вступу до Французької державної кіношколи настільки суворий, що він став темою цілого документального фільму «Змагання» (2019 рік). Для тих, хто бере участь, La Femis пропонує навчання не лише режисурі, написанню сценарію та продюсуванню, а й дистрибуції та менеджменту театру. У La Femis немає постійних викладачів, тому студенти отримують підтримку від 500 професійних викладачів. Серед відомих випускників – режисери Клер Дені («Світське життя») і Селін Скіамма («Портрет леді у вогні»).

Вступ здійснюється за конкурсним іспитом і відкритий для студентів, які закінчили два або більше років бакалаврату. Для початкової освіти тривалість навчання коливається від одного до чотирьох років залежно від програми. Студенти за основним навчальним планом проходять чотирірічний курс. Впродовж першого року всі вони дотримуються одного загального курсу: приступають до різних робіт, пов'язаних із створенням фільмів, експериментують на кожній технічній посаді в знімальній групі.

Впродовж другого та третього курсів вони навчаються за спеціальною програмою залежно від обраного факультету, включаючи теоретичні заняття, вправи, дні, присвячені аналізу фільмів, аналітичні семінари та колективні вправи зі створення фільмів. Вони проводять свій четвертий рік, виконуючи індивідуальний проєкт (відомий як «travail de fin d'étude» або TFE) та беруть участь у проєктах своїх однокласників.

Зазначимо, що програма розроблена навколо «послідовності теоретичних і практичних сесій (спостереження стажування, фестивалі, візити на місця тощо), поступового набуття галузевих ноу-хау, розвитку культури кіно, міжнародного досвіду та особистого розвитку» (*Distribution/cinema*

management course). Усе це доповнено спеціальними семінарами, доповідями, аналізом фільмів і майстер-класами, які відвідують усі студенти La Femis. При цьому «різноманітність кінодисциплін відображається у викладанні кожної практики, специфічної для кожного ремесла» (*Distribution/cinema management course*), а метою є підготовка «мобільних» спеціалістів. Загалом у програмі передбачається не відмінювати певні практики над іншими, і з цією метою вона намагається сприяти креативності сектору. Наприклад, лекцій як таких немає, програма передусім стимулює дискусію між викладачами (які представляють галузь) та студентами (*Distribution/cinema management course*).

Загалом основними принципами продюсерської програми є:

- навчання продюсерів шляхом розвитку їх ділової активності, а також їхніх мистецьких, міжособистісних та інших навичок. Цей принцип застосовуватиметься до всіх кінострічок, які студенти зафільмують впродовж програми.

- підхід до викладання, який зосереджує увагу на діях (щоб дати змогу студентам розвинути необхідну самостійність і почуття відповідальності) і отриманні знань.

- вибір викладачів, які в курсі останніх подій у галузі та є справжнім відображенням різноманітності дисциплін, ресурсів і точок зору. Мета полягає у тому, щоб познайомити студентів із багатьма способами виробництва, які є у Франції та за кордоном.

- максимізація шансів студентам знайти роботу в галузі шляхом спонукання їх до можливостей, доступних поза Школою (наприклад, участь у двох фестивалях, програма обміну з Японією та стажування впродовж другого та третього років).

- розвиток можливостей спільного виробництва з іншими відділами, попередніми випусками, а також з відділом дистрибуції/менеджменту кінотеатрів і Atelier Ludwigsburg-Paris (Producing department).

Отже, таке навчання пропонує максимально комплексний підхід до багатьох аспектів продюсування, структурований на основі глибокого аналізу індустрії кіновиробництва та розширений, щоб включати написання та виробництво серіалів на третьому курсі. Усюди, де це можливо, особлива увага приділяється темпу навчання, чергуванню модулів (теоретичних або практичних, мистецьких чи технічних) і необхідності для студентів

продовжувати навчання з року в рік (*Producing department*). Школа також пропонує курси підвищення кваліфікації для професіоналів у сфері написання сценаріїв, розробки документальних фільмів, виробництва та використання фільмів.

Школа кінематографії Met Film School у Великобританії – приватний університет в Лондоні, заснований у 2003 році. Він відомий високим рівнем підготовки фахівців. Це єдина британська кіно-школа, яка базується на діючій кіностудії – Ealing Studios – найстарішій постійно діючій студії в світі. До складу школи входить відзначена багатьма нагородами студія Met Production та студія пост-продакшену Met Post. У 2012 році було відкрито підрозділ MetFilm School у Берліні. Випускники працюють на BBC, Firecracker Films, Knucklehead, The Bureau і HBO. Під час навчання в MetFilm School студенти працюють у власній продакшн компанії школи Met Film Production.

Програма MA Producing розрахована на три триместри та один рік навчання. Зазначимо, що продюсерський курс розроблено таким чином, щоб він «був специфічним для здобуття навичок (бюджетування, управління виробництвом, залучення фінансування, розробки ідей, презентації) та міждисциплінарним (групове виробництво, мозковий штурм, формування команди)» (*M. A. Producing*). У студентів під час навчання є можливість зустрітися та співпрацювати зі студентами інших програм та створювати свій власний професійний профіль. Таким чином, студенти, співпрацюючи один із одним, не тільки розуміють свою власну роль, а й отримують ширшу картину – як думають інші та як працює галузь (*M. A. Producing*). Впродовж першого триместру навчання студентів зосереджено на творчих і фінансових елементах виробництва, дослідженні своїх власних якостей, створенні профілю кар'єри, який розвиватиметься в міру розвитку курсу – і їхнього розуміння.

У другому триместрі студенти застосовують своє розуміння на практиці через амбітну виробничу роботу, якою керують, а також отримують уявлення про підприємницьку сутність виробництва та поглиблено вивчають роль досліджень у своєму академічному та професійному розвитку.

Третій триместр об'єднує практичне, теоретичне та промислове розуміння створення конкретного аудіовізуального продукту.

Під час навчання використовуються «різноманітні методи навчання, які включають: семі-

нари в менших групах; навчання в малих групах; практична групова робота; зворотний зв'язок через критику/перевірку та рефлексивні сесії; майстер-класи – відображення досвіду «реального світу»; «посилення діяльності» (*Met Film School*). Також педагоги використовують «широкий спектр оцінювання, яке включає портфоліо, виступи, дослідження, презентації та рефлексивну роботу» (*Met Film School*). Крім того, в британській кіношколі проходять численні майстер-класи із відомими продюсерами світового рівня. Зокрема, у них брали участь Метт Стревенс – успішний телевізійний і виконавчий продюсер, який продюсує серіал BBC «Доктор Хто», продюсер Мері Берк – лауреат премії BAFTA, продюсер Sky Creative Трістан Аптон, виконавчий продюсер Sky Зай Беннетт та інші. Загалом навчання продюсуванню на програмі M. A. Producing передбачає розвиток і дослідження творчих і фінансових аспектів виробництва, практичну роботу, активну співпрацю між студентами інших курсів та міждисциплінарність, сприяє розвитку підприємницького підходу та створенню остаточного проєкту і презентації плану кар'єри, включно із доказами навичок, які оцінюватимуться роботодавцями після закінчення навчання.

Італійська національна кіношкола в Римі розташована неподалік від студії Cinecitta. Національна кіношкола – частина Centro Sperimentale di Cinematografia – є не лише найстарішою кіношколою в Західній Європі, а й однією з найконкурентніших в Італії. Програма Produzione (Produzione) пропонує студентам необхідні інструменти для вираження та розвитку своїх здібностей, роботи з професійною реальністю та доступу до виробничих секторів, тобто до ролі продюсера, виконавчого продюсера або генерального продюсера. Програма курсу складається з трьох окремих етапів навчання, які перемежуються стажуванням у кіно- та телекомпаніях.

Впродовж першого року студенти вивчають практичні основи професії – розбір сценарію, план роботи, розпорядок дня, кошторис, побудова та розвиток творчо-виробничого процесу – і стикаються з першими враженнями на знімальному майданчику (*Produzione*).

Впродовж другого року пропонується серія навчальних модулів, а саме: законодавство про кіно, національна колективна угода для бригадних працівників, етапи адміністрування, внутрішній податковий кредит і зовнішній податковий

кредит, медіа, процес виробництва фільму, постпродакшн. Крім того, впродовж року студенти займаються створенням кінопродукції у співпраці з усіма напрямками Школи (*Produzione*).

Упродовж третього року детально вивчаються механізми маркетингу та фінансування, розповсюдження фільмів і телебачення, а також авторське право. Нарешті, створюється невеликий кінопроект, у якому висвітлюються творчі навички, набуті за попередні два роки. Після перевірки досягнутого рівня навчання дипломні фільми знімаються разом зі студентами інших курсів. Останній період навчального року спрямований на заохочення вступу студентів у світ праці, сприяння їх участі як стажерів у кіновиробництві.

Наприкінці трирічного періоду та досягнення цілей закінчення курсу Школа видає диплом CSC, який також має еквівалентну дійсність до трирічного ступеня (L03 DAMS) відповідно до Міністерського указу № 378 від 24 квітня 2019 року (*Produzione*).

Студенти в Італійську національну кіношколу відбираються через суворий процес прослуховування для зарахування на такі курси, як виробництво, продюсування та інші, що їх викладають провідні діячі міжнародного кіно. На 2023-2026 роки передбачається 9 місць на навчання в Римі та 6 місць на Сицилії. Серед випускників кіношколи – режисер Мікеланджело Антоніоні та оператор Вітторіо Стораро, обидва лауреати премії «Оскар». Для кожного курсу кількість місць не перевищує максимальної зазначеної кількості. Також визначені вимоги щодо відбору, серед яких – вікові межі студентів від 19 до 28 років, наявність атестату, знання італійської та англійської мов (*Bando di selezione*).

Отже, в цілому курс передбачає три роки навчання і складається з трьох етапів, які включають практичні основи професії, вивчення національного та міжнародного законодавства, механізми маркетингу та фінансування. Курс також включає стажування у кіно- та телекомпаніях, що дає змогу студентам отримати практичний досвід та дослідити реальні аспекти роботи у виробничих секторах. На третьому році створюється невеликий кінопроект для висвітлення набутих творчих навичок.

Зазначимо, що сучасний глобальний світ вимагає від митців постійного розвитку й оволодіння різними новими знаннями впродовж всього життя, відповідно навіть після здобуття освіти та успішної кар'єри продюсери потребують розвит-

ку своїх умінь і навичок. З огляду на це, показовими є результати масштабного опитування серед усіх членів Європейської кіноакадемії в 52-х країнах (понад 4500 осіб), проведеного в травні 2023 року Європейською кіноакадемією спільно із CresCine. За його результатами більшість європейських кінопрофесіоналів заявили, що «хочуть розвиватися, але не здатні на це» (*European Film Academy x Crescine, 2023*), адже їм «бракує знань про можливості та кошти для участі» (*European Film Academy x Crescine, 2023*). Так, 85% респондентів зацікавлені в подальшому саморозвитку, але не добре поінформовані про можливості розширення свого кругозору в Європі. Більшість респондентів тримають себе в курсі подій на фестивалях, конференціях чи семінарах (але відвідують їх нечасто). Разом з тим, лише 20% усіх респондентів відчують себе впевненими у своїй позиції в галузі, коли йдеться про майбутні перспективи чи фінансову спроможність залишатися в курсі подій і бути конкурентоспроможними. 80% усіх респондентів не почуваються захищеними в галузі та не можуть відвідувати навчальні програми, навіть якщо хочуть. Лише 30% усіх респондентів вказали, що вони мають фінансову підтримку для участі в навчальних програмах (*European Film Academy x Crescine, 2023*).

Зазначимо, що в Європі є достатня кількість навчальних курсів безперервного професійного навчання, наприклад, як при кіношколах на кшталт ENS Louis-Lumière, так і при фахових асоціаціях. Найвідомішими річними програмами безперервної освіти серед продюсерів-практиків, членів Європейської кіноакадемії, є майстерня продюсерів EAVE та ACE Producers, програми яких орієнтовані на підтримку успішних продюсерів в Європі та за її межами. Однак водночас обізнаність продюсерів про інші програми навчання та підвищення кваліфікації обмежена.

Отже, загалом особливостями європейської моделі підготовки продюсерів є те, що безпосередньо під час навчання студенти отримують доступ не лише до кращого технічного обладнання, щоб у той момент, коли вони опиняться на професійному знімальному майданчику, їм уже були знайомі камери, освітлювальні прилади, операторська техніка, а й безпосередньо знімають короткометражні фільми. Тобто всі процеси під час навчання максимально наближені до реальних. Водночас важливо відзначити, що практично у всіх кіно-

школах навчання побудовано таким чином, щоб кожен студент, незалежно від обраної ним спеціальності, вивчив інші професії кіновиробництва, умів користуватися обладнанням, наданим йому, а також набув необхідних теоретичних, практичних, технічних і творчих компетенцій.

Ще однією особливістю європейських вищих навчальних закладів з підготовки продюсерів у сфері аудіовізуального мистецтва та виробництва є максимальна інтеграція студентів до програм міжнародного обміну.

Ключовими ж складовими європейської моделі підготовки продюсерів є такі:

– практична орієнтація. Великий акцент робиться на практичних навичках продюсування, бюджетуванні, управлінні виробництвом та взаємодії з іншими членами знімальної групи. Студенти здійснюють практичні проекти, включаючи зйомку короткометражних фільмів ще з перших курсів;

– міждисциплінарність. Студенти отримують можливість вивчати не лише продюсерські аспекти, а й інші професії в кінематографі, такі як режисура, монтаж, сценарій, звук тощо. Це розширює їх розуміння всієї кіновиробничої сфери та допомагає сприймати роботу команди як єдиний організм;

– теоретична освіта. Студенти отримують теоретичні знання в галузі виробництва та кінопродюсування, включаючи законодавство, фінанси, маркетинг та інші аспекти. Ці теоретичні знання доповнюють практичний досвід та допомагають становленню повноцінного фахівця;

– дипломна робота. Захист дипломної роботи включає в себе не лише представлення дипломного фільму, а й захист дисертації, що сприяє розвитку наукових аспектів у галузі кінематографії;

– міжнародний обмін та співпраця. Сприяння активному міжнародному обміну студентів дає їм можливість поглиблювати знання в різних культурних і творчих середовищах. Співпраця зі світовими кіноіндустріями розширює можливості студентів і сприяє створенню глобальної мережі професійних зв'язків;

– підготовка до змін в індустрії. Програми акцентують готовність студентів до постійних змін у кіноіндустрії, адаптуючи їх до сучасних тенденцій та вимог ринку.

Зазначена модель покликана надавати студентам всебічну підготовку, комбінуючи теоретичні

знання із практичним досвідом та розвиваючи їх як професіоналів у світі кінематографії.

Висновки. Отже, в Європі модель підготовки визначається високим рівнем практичної орієнтації та інтеграції студентів у міжнародне середовище. Важливою особливістю є те, що освітні програми та навчальні курси мають різну тривалість та орієнтовані як на підготовку з основ виробництва (трирічні програми), так і програм і курсів продюсування. Крім цього, дедалі більшого поширення набуває поняття «потрійної спіралі» – глибоких взаємозалежних відносин між урядом, промисловістю та академічними колами. Водночас основними складовими європейської моделі підготовки продюсерів залишається практична орієнтація, міждисциплінарність, теоретична освіта, дипломна робота, міжнародний обмін і співпраця, підготовка до змін в індустрії. Це дає змогу підготувати професійних продюсерів, здатних ефективно реалізовувати проекти та впроваджувати інновації у галузь.

Джерела та література

- Abadía, J. M. & Díez, F. F. (2010). *Manual del productor audiovisual*. Editorial UOC. 438 p. Retrieved from https://books.google.com.ua/books?id=knTBAGAAQBAJ&pg=PT106&hl=uk&source=gbs_selected_page&cad=3#v=onepage&q&f=false
- Bando di selezione*. Centro Sperimentale di Cinematografia. Retrieved from <https://fondazioneccsc.b-cdn.net/wp-content/uploads/2023/04/Bando-di-selezione-triennio-2023-26.pdf>
- Behind the scenes of Hollywood filmmaking with Producer Iain Smith. Metfilm School London. Retrieved from <https://www.metfilmschool.ac.uk/articles/blogs/behind-scenes-hollywood-filmmaking-with-producer-iain-smith/>
- Bergala, A. (2016). *The Cinema Hypothesis: Teaching cinema in the classroom and beyond* (Film museum Synema Publikationen 28). Trans. Whittle, M. Vienna: Austrian Film Museum.
- Centro Sperimentale di Cinematografia*. Retrieved from <https://www.fondazioneccsc.it/scuola-nazionale-di-cinema/>
- Distribution/cinema management course. La Fémis*. Retrieved from <https://www.femis.fr/distribution-cinema-management>
- EAVE producers workshop 2024. EAVE*. Retrieved from <https://eave.org/programmes/eave-producers-workshop-2024>
- Etzkowitz, H. & Leydesdorff, L. (1995). The triple helix – university–industry–government relations:

- A laboratory for knowledge based economic development. *EASST Review*, 14 (1), 14-19.
- European Film Academy x Crescine: members survey 2023. Crescine. Retrieved from <https://www.crescine.eu/blog/efa-crescine-members-survey-2023>
- La Fémis. Retrieved from <https://psl.eu/en/university/schools/partners/la-femis>
- M. A. Producing. *Met Film School*. Retrieved from <https://www.metfilmschool.ac.uk/courses/postgraduate/ma-producing/#Overview>
- Mateer, J. (2019). Perceptions of broadcast and film media practitioners in UK higher education. *FEJ*. 2(1):3-26. doi: 10.18546/FEJ.02.1.02. Retrieved from <https://uclpress.scienceopen.com/hosted-document?doi=10.18546/FEJ.02.1.02>
- Met Film School. Retrieved from <https://www.metfilmschool.ac.uk/courses/postgraduate/ma-producing/#Overview>
- Producing department. *La Fémis*. Retrieved from <https://www.femis.fr/producing-department>
- Produzione. Centro Sperimentale di Cinematografia. Retrieved from <https://www.fondazioneesc.it/corso/corso-di-produzione/>
- Visual Effects Supervisor & Producer. Centro Sperimentale di Cinematografia. Retrieved from <https://www.fondazioneesc.it/en/corso/corso-di-visual-effects-supervisor-producer/>
- Сушко, П.М. (2023). Особливості підготовки продюсерів аудіовізуального мистецтва та виробництва: світовий досвід для України. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, 32, 101-107.
- Лупій, Я. В. & Даниленко, С. А. (2023). Впровадження інноваційних методик та європейського досвіду у підготовці фахівців мистецтва аудіовізуальної сфери. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 44, с. 206-215.
- Шейко, В. (2008). Сучасна медіаосвіта в Україні: виклики сьогодення. Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. *Медіаосвіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку*: Зб. наук. пр. Ін-ту проблем сучасного мистецтва Акад. мистецтв України. Київ : Інтертехнологія. С. 10-13. Retrieved from http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/ho4/НО-4_2008_p-010-013_Sheyko.pdf
- Centro Sperimentale di Cinematografia (2023). «Bando di selezione», available at: <https://fondazioneesc.b-cdn.net/wp-content/uploads/2023/04/Bando-di-selezione-triennio-2023-26.pdf> (Accessed 05 Feb 2024).
- Metfilm School London (2015). «Behind the scenes of Hollywood filmmaking with Producer Iain Smit», available at: <https://www.metfilmschool.ac.uk/articles/blogs/behind-scenes-hollywood-filmmaking-with-producer-iain-smith/> (Accessed 05 Feb 2024).
- Bergala, A. (2016), *The Cinema Hypothesis: Teaching cinema in the classroom and beyond* (FilmuseumSynemaPublikationen 28), Austrian Film Museum, Vienna, Austria.
- Centro Sperimentale di Cinematografia (2024), available at: <https://www.fondazioneesc.it/scuola-nazionale-dicinema/> (Accessed 05 Feb 2024).
- La Fémis (2024), “Distribution/cinema management course”, available at: <https://www.femis.fr/distribution-cinema-management> (Accessed 05 Feb 2024).
- EAVE (2024), “EAVE producers workshop 2024”, available at: <https://eave.org/programmes/eave-producers-workshop-2024> (Accessed 05 Feb 2024).
- Etzkowitz, H. and Leydesdorff, L. (1995), «The triple helix – university–industry–government relations: A laboratory for knowledge based economic development», *EASST Review*, vol. 14 (1), pp. 14-19.
- Crescine (2023). «European Film Academy x Crescine: members survey 2023», available at: <https://www.crescine.eu/blog/efa-crescine-members-survey-2023> (Accessed 05 Feb 2024).
- La Fémis (2024). available at: <https://psl.eu/en/university/schools/partners/la-femis> (Accessed 05 Feb 2024).
- Met Film School (2024). «M. A. Producing», available at: <https://www.metfilmschool.ac.uk/courses/postgraduate/ma-producing/#Overview> (Accessed 05 Feb 2024).
- Mateer, J. (2019). «Perceptions of broadcast and film media practitioners in UK higher education», *FEJ*, vol. 2 (1), pp. 3-26, available at: <https://uclpress.scienceopen.com/hosted-document?doi=10.18546/FEJ.02.1.02> (Accessed 05 Feb 2024). doi: 10.18546/FEJ.02.1.02
- Met Film School (2024), available at: <https://www.metfilmschool.ac.uk/courses/postgraduate/ma-producing/#Overview> (Accessed 05 Feb 2024).
- La Fémis (2024). «Producing department», available at: <https://www.femis.fr/producing-department> (Accessed 05 Feb 2024).
- Centro Sperimentale di Cinematografia (2024), «Produzione», available at: <https://www.fondazioneesc.it/corso/corso-di-produzione/> (Accessed 05 Feb 2024).
- Centro Sperimentale di Cinematografia (2024), «Visual Effects Supervisor & Producer», available at: <https://www.fondazioneesc.it/en/corso/corso-di-visual-effects-supervisor-producer/> (Accessed 05 Feb 2024).

References

- Abadía, J. M. and Díez, F. F. (2010). *Manual del productor audiovisual*, Editorial UOC, Barcelona, Spain, available at: https://books.google.com.ua/books?id=knTBAgAAQBAJ&pg=PT106&hl=uk&source=gs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false (Accessed 05 Feb 2024).

- Sushko, P. M. (2023). Osoblivosti pIdgotovki prodyuseriv audiovizualnogo mistetstva ta virobnitstva: svitoviy dosvid dlya Ukraini [Features of the training of producers audiovisual arts and production: global experience for Ukraine]. *Naukovyj visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I. K. Karpenka-Karoho*, vol. 32, pp. 101-107. [in Ukrainian]
- Lupii, Ya. V. and Danylenko, S. A. (2023). Vprovadzhennya innovatsiynih metodik ta Evropeyskogo dosvidu u pidgotovtsi fahivtsiv mistetstva audiovizualnoi sfery [Implementation of innovative methods and european experience in the training of audiovisual professionals]. *Ukrains'ka kul'tura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, vol. 44, pp. 206-215. [in Ukrainian]
- Shejko, V. (2008). Suchasna mediaosvita v Ukraini: vikliki sogo dennya. Suchasni problemi hudozhnoi osvity v Ukraini [Modern media education in Ukraine: today's challenges]. *Suchasni problemy khudozhn'oi osvity v Ukraini. Mediaosvita v Ukraini. Suchasnyj stan, problemy rozvytku: Zb. nauk. pr.* [Contemporary problems of art education in Ukraine: Media education in Ukraine. Current state, development problems: Collection of scientific works], In-tu problem suchasnoho mystetstva Akad. mystetstv Ukrainy, Ukraine, pp. 10-13, available at: http://www.mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/ho4/HO-4_2008_p-010-013_Sheyko.pdf (Accessed 05 Feb 2024). [in Ukrainian]

Pavlo Sushko

European experience of training producers in the field of audiovisual arts and production

Abstract. The system of training producers in the field of audiovisual art and production in each individual EU country has its own specifics, related, among other things, to the goals and tasks set before educational institutions, the cultural characteristics of countries, their cinematic tradition and identity, market conditions, and the needs of audiovisual industry. The study of these features is an extremely urgent task for Ukraine, as it will allow the implementation of the best examples into the practice of the domestic system of training producers.

The purpose of the article is to analyze the European experience of training producers in the field of audiovisual art and production using examples of European countries – France, Great Britain, Italy, as well as to determine the prospects for implementing of the best considered practices in Ukraine.

The article identifies and analyzes the most effective annual continuing education programs – EAVE Producers' Workshop and ACE Producers – which are aimed at supporting successful producers from Europe and beyond.

Keywords: producer, European experience, audiovisual field, audiovisual art and production, training model, educational process.